

Kilka tych samych zagadnień nie go tu, by przeprowadzić krytykę wstępujących elementów materiału historycznego, lecz dla celów naukowych na konieczności podjęcia porównawczych studiów nad porównawczymi zespołami dwudziestolecia i później. Niektóre to uwagi, które od czasu podjęcia rozprawki do tych, które od czasu wydania zostały opublikowane w odniesieniu do porównawczych zespołów dwudziestolecia. Dlatego kilka porównawczych charakterów podanej w tytule literatury oraz odwołania, by nie było ona nie została w odniesieniu do czasu, w którym została opublikowana, jako że, do którego należy do jej opublikowania badań w dziedzinach badań archeologicznych.

Władysław Górecki

Romana Barnycz-Gupieniec, NACZYNNIA DREWNIANE Z GDAŃSKA W X—XIII WIEKU, Łódź 1959.

Badania wczesnośredniowiecznego Gdańska, rozpoczęte w 1948 r., dostarczyły dużej ilości bardzo ciekawych materiałów, z których spora część doczekała się już publikacji¹. Publikacje te to przede wszystkim monograficzne opracowania poszczególnych grup odkrytych zabytków i związanych z nimi zagadnień. Ukazywały się one bądź jako osobne książki², bądź też w postaci artykułów umieszczanych w różnych seriach wydawniczych poświęconych studiom nad okresem wczesnego średniowiecza w Polsce³, względnie też dotyczących wyłącznie problematyki wczesnośredniowiecznego Gdańska⁴. Omawiana na tym miejscu publikacja należy do pierwszego rodzaju wydawnictw. 110-stronicowa książka ta opublikowana została jako nr 8 Acta Archaeologica Universitatis Lodzensis, wchodzący jako nr 29 skład wydawnictw Wydziału II Łódzkiego Towarzystwa Naukowego.

Poza wstępem, w którym autorka omawia pokrótce kontekst opracowywanych przez siebie zagadnień, jak również dotychczasową polską i obcojęzyczną literaturę odnoszącą się do wczesnośredniowiecznych sprzętów drewnianych gospodarstwa domowego, publikacja ta zawiera trzy rozdziały oraz zakończenie.

Rozdział I dotyczy klasyfikacji wytworów drewnianych odkrytych na stanowisku 1 w Gdańsku. Autorka omawia wśród tutaj: 1) wytwory toczzone — miski i talerze, 2) wytwory drążone i strugane — przedmioty łyżkowate, niecki, kubki, mątewki, pokrywy, łopaty, widły, stępy i kluki, 3) wytwory plecione — kosze, jak również 4) wytwory ciosane — naczynia klepkowe. Już samo wyliczenie przedmiotów będących tematem rozważań autorki świadczy, że zakres jej pracy jest dużo szerszy, niż

1) Por. R. Gupieniec, *Wykaz publikacji opartych o źródła archeologiczne uzyskane w latach 1948—1958 (I półrocze)*, [w:] *Gdańsk wczesnośredniowieczny*, t. I, Gdańsk 1959.

2) Por. J. Kamińska, A. Nahlik, *Włókiennictwo gdańskie w X—XIII wieku*, Łódź 1958.

3) Por. liczne artykuły zamieszczone w „Studiach Wczesnośredniowiecznych”, t. 3: 1955.

4) Por. artykuły opublikowane w wydawnictwie *Gdańsk wczesnośredniowieczny*, t. I, Gdańsk 1959, t. II, Gdańsk 1960.

to sugeruje tytuł publikacji. Przez termin „naczynie” rozumiemy bowiem sprzęty mogące zawierać rzeczy płynne i sypkie⁵. Oczywiście więc nie będziemy mogli zaliczyć do nich ani mątevek, ani łopat czy wideł itp. Stąd też, naszym zdaniem, tytuł pracy winien brzmieć: „Wytwory drewniane gospodarstwa domowego z Gdańska w X—XIII wieku” lub podobnie. Sądzymy, że uwaga ta, dotycząca przecież bardzo formalnej strony omawianej pracy, nie zostanie rozumiana jako chęć dyskwalifikacji całości opracowania. W stosunku bowiem do referowanej publikacji dalecy jesteśmy od tego rodzaju intencji.

Po tej małej dygresji wracamy do dalszego omawiania samej pracy. A więc we wspomnianym rozdziale autorka przeprowadza podział całości materiału pod względem techniki jego wykonania, układając dodatkowo niektóre grupy zabytków (np. miski, talerze, niecki i pokrywy) w wydzielone przez siebie typy. Na uwagę zasługuje tu również opracowanie przez autorkę nomenklatury części składowych niektórych przedmiotów (łyżki i czerpaka), której brak było w dotychczasowej literaturze archeologicznej, a nawet i w literaturze etnograficznej. Równoległe z klasyfikacją materiału autorka w tymże rozdziale przeprowadza także porównania opracowywanego przez siebie inwentarza zabytkowego z przedmiotami odkrytymi na innych stanowiskach archeologicznych, jak również i z zabytkami współczesnej kultury ludowej, tak słowiańskiej, jak i niesłowiańskiej.

Następny rozdział poświęcony jest produkcji drewnianego sprzętu gospodarczego. Opiera się on tak na analizie gotowych wyrobów odkrytych w Gdańsku, jak również na analizie półwytworów niektórych narzędzi pochodzących z tego samego terenu, a także, w dużej mierze, na danych dostarczonych przez źródła ikonograficzne, przekazy historyczne, jak i analogie etnograficzne.

Kolejną część omawianej publikacji dotyczy zastosowania sprzętu drewnianego w gospodarstwie domowym. Opierając się na danych historycznych i etnograficznych autorka referuje sprzęty służące do przechowywania i przygotowywania pokarmu (tutaj stwierdza m. in. brak klepek beczkowych w omawianym przez siebie materiale, choć przekazy historyczne poświadczają ich istnienie, np. dla transportu śledzi w średniowieczu), sprzęt służący do gotowania i pieczenia (tutaj m. in. łopaty drewniane, które mogły służyć również i do wsadzania placków do pieców), jak również sprzęt służący do spożywania potraw.

W zakończeniu pracy autorka stwierdza, że wiele form kultury materialnej wczesnośredniowiecznego Gdańska, w tym zwłaszcza wyroby drewniane gospodarstwa domowego, nie podlegały zmianom w ciągu wieków, czego przyczyna leżała w osiągnięciu przez owe wyroby już wówczas (a nawet przecież w odniesieniu do niektórych przedmiotów już dużo wcześniej⁶) pewnej doskonałej formy. Pewne zmiany natomiast można zaobserwować w dziedzinie ilości używanych naczyń drewnianych w gospodarstwie domowym wczesnośredniowiecznego Gdańska, co wiąże się ze zmianami gospodarczymi i społecznymi, jakie zachodzą w nim w XI—XII w. Autorka wyraża również pogląd, że na terenie Gdańska we wczesnym średniowieczu musieli istnieć wyspecjalizowani rzemieślnicy: bednarze i tokarze.

Praca uzupełniona jest tabelami ujmującymi opracowywany przez autorkę ma-

⁵ Por. Trzaski, Everta i Michalskiego *Słownik języka polskiego*, pod red. T. Lehra-Spławińskiego, t. II, Warszawa 1939, s. 389.

⁶ Przedmioty takie znamy już we wczesnej epoce żelaza. Por. np. W. Hensel, *Przedmioty drewniane z grodu kultury łużyckiej w Biskupinie w pow. żnińskim*, [w:] *Gród prastawiański w Biskupinie w powiecie żnińskim*, Poznań 1938, s. 54—61; J. Słaski, *Łużyckie wyroby drewniane z Biskupina*, [w:] *III sprawozdanie z prac wykopaliskowych w grodzie kultury łużyckiej w Biskupinie w powiecie żnińskim za lata 1938—1939 i 1946—1948*, Poznań 1950, s. 160—171.

teriał zabytkowy pod względem chronologicznym; niektóre tabele podają ponadto wymiary zabytków i ich charakterystykę, lokalizację oraz zestawienia ilościowe. Praca ta zaopatrzona jest również w streszczenie w języku francuskim.

Na zakończenie niniejszego omówienia wypada stwierdzić, że prace wykopaliskowe prowadzone od wielu już lat w Gdańsku, które przyniosły wiele ciekawych materiałów w dotyczących całokształtu życia najdawniejszych mieszkańców tego miasta⁷, dostarczyły tak bardzo cennych, bo na niektórych innych wczesnośredniowiecznych stanowiskach polskich unikatowych, materiałów dotyczących wyrobów produkowanych z drewna, surowca bardzo przecież nietrwałego. Omawiana publikacja dostarcza więc danych ważnych nie tylko do odtworzenia obrazu życia we wczesnośredniowiecznym Gdańsku, lecz także materiałów, które mogą być porównawczo użytkowane i w odniesieniu do innych obiektów wczesnośredniowiecznych w Polsce.

Maria Malinowska

---

⁷ Por. K. Jażdżewski, *Gdańsk X—XIII w. na tle Pomorza wczesnośredniowiecznego, Pomorze średniowieczne*, [w:] *Szkice z dziejów Pomorza*, t. I. Warszawa 1958, s. 73—120.